

Спеціалізованій вченій раді Д 58.082.01
Західноукраїнського національного університету

ВІДГУК

опонента **Лисяк Любові Валентинівни**
доктора економічних наук, професора,
професора кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів
на дисертаційну роботу Шулюк Богдани Степанівни на тему:
«Фінансовий механізм державно-приватного партнерства»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Аналіз результатів дисертаційної роботи Шулюк Богдани Степанівни дає змогу сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, особливостей, логічної структури, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки дослідження, основні положення якого подані до захисту.

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими темами, програми, планами

Інтеграція України до європейського економічного простору супроводжується збільшенням відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування за підтримку темпів економічного зростання та суспільного розвитку, що вимагає розробки нових підходів до організації управління соціально-економічними процесами. Водночас в умовах перманентної нестачі бюджетних коштів держава змушена шукати альтернативні джерела фінансування стратегічно важливих сфер економіки. В цих умовах актуальним завданням для органів публічної влади є здійснення стратегічного партнерства з суб'єктами підприємницької діяльності, взаємовідносини з якими сприятимуть реалізації суспільно значимих проєктів.

Формування якісно нової моделі взаємовідносин держави та бізнесу неможливе без теоретичного і практичного обґрунтування засад функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства, напрацювання дієвих підходів до його модернізації відповідно до стратегічних засад розвитку країни. Адже сучасний етап становлення згаданого механізму супроводжується низкою проблем, пов'язаних з недостатньо розвинутим фінансовим інструментарієм, недосконалістю інституційного середовища, обмеженим застосуванням фінансових стимулів для залучення інвестицій приватного сектору.

Попри вагомий інтерес до проблематики розвитку фінансового механізму партнерських відносин органів державної влади чи місцевого самоврядування та суб'єктів підприємницької діяльності серед науковців та практиків, питання підвищення ефективності його функціонування не втрачає своєї актуальності. З огляду на це виникає необхідність розробки теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо перегляду і наповнення новим змістом формування та функціонування згаданого механізму в умовах орієнтації системи державних фінансів на забезпечення економічного зростання та покращення суспільного добробуту. Зазначене обумовило актуальність теми дисертаційного дослідження Б. С. Шулюк, її наукову значимість і прикладну спрямованість на вирішення важливої наукової проблеми – розроблення теоретико-методологічних положень і науково-методичних підходів до модернізації фінансового механізму державно-приватного партнерства.

Дисертаційна робота пов'язана з виконанням науково-дослідних тем Західноукраїнського національного університету, а саме: «Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України в умовах глобальних структурних зрушень» (державний реєстраційний номер 0112U000077), «Формування фінансового механізму сталого розвитку України» (державний реєстраційний номер 0110U008613), «Формування та реалізація фінансової політики сталого розвитку України» (державний реєстраційний номер 0116U002629), «Фінансова система у забезпеченні стійкого економічного зростання України» (державний реєстраційний номер 0121U109150).

*Обґрунтованість наукових положень, висновків та практичних
рекомендацій, сформульованих у дисертації*

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Б. С. Шулюк дає змогу відзначити достатню обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій. У дисертаційній роботі чітко сформульовано мету і завдання дослідження, які узгоджуються та послідовно розкриваються у всіх взаємопов'язаних розділах, що підтверджується результатами дослідження. Результати дослідження є достатньо обґрунтованими завдяки належному їх теоретичному рівню та актуальності використаної інформаційної бази.

Обґрунтованість положень і висновків роботи вдалося досягти завдяки тому, що її теоретичною та методологічною основою є наукові праці відомих вітчизняних і зарубіжних авторів, фундаментальні положення економічної й фінансової теорії, законодавчо-нормативні документи, інтернет-джерела тощо. Емпірична частина роботи побудована на статистичних даних Міністерства фінансів України, Міністерства економіки України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Світового банку та інших міжнародних фінансових організацій; статистичних звітах науково-дослідних установ, що характеризують предметну область дослідження за тривалий період часу. У дисертації використовується широкий спектр загальнонаукових і спеціальних методів дослідження (аналізу та синтезу, індукції й дедукції, аналогії, аргументування, групування, теоретичного узагальнення і моделювання, спостереження, вимірювання, порівняння, формалізації, оптимізації тощо), а також діалектичний, системний, об'єктивістський, суб'єктивістський, процесний, інституційний та нормативний методологічні підходи.

Достовірність отриманих у дисертації результатів підтверджується публікаціями у фахових наукових періодичних виданнях і монографіях, оприлюдненням на багатьох міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота містить п'ять розділів, має класичну структуру, логіка та виклад основних положень дає змогу простежити хід наукових думок автора, супроводжується схемами, рисунками, таблицями, посиланнями на використані джерела. Висновки наукової роботи відображають результати проведеного дослідження, сутність та новизну розроблених і представлених на захист наукових положень і практичних рекомендацій.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що зміст дисертаційної роботи Б. С. Шулюк відповідає назві теми, поставленій меті та засвідчує завершеність дослідження.

Наукова новизна положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх загальнонаціональне значення

До найбільш вагомих результатів, що розкривають особистий внесок автора в розробленні досліджуваної проблеми та характеризують наукову новизну дослідження, доцільно зарахувати такі:

– розроблені методологічні засади наукового дослідження фінансового механізму державно-приватного партнерства з використанням законів, категорій діалектики, інструментарію системного, процесного й інституційного підходів (с. 117–125, 128–135), що дало змогу розкрити сутність фінансового механізму державно-приватного партнерства як різностороннього явища, зокрема з системного, процесного та інституційного погляду (с. 121, 129, 133);

– запропонований концептуальний підхід щодо формування гарантійних фінансових резервів шляхом створення Фонду бюджетної підтримки реалізації проєктів державно-приватного партнерства в складі державного бюджету, що дасть змогу реалізувати соціально-економічні цілі проєкту та забезпечити його прибутковість (с. 334–337);

– удосконалені науково-методичні підходи до оцінювання результативності реалізації проєктів державно-приватного партнерства шляхом ідентифікації чинників впливу на очікувані результати в процесі конкурсного відбору проєктів, їхньої реалізації та після завершального періоду, що дає змогу емпірично виміряти

рівень досягнення цілей партнерами на кожному етапі співпраці та врахувати фактори, що впливають на результативність реалізації проєкту (с. 279–293);

– розширені фінансові форми партнерських відносин держави і бізнесу через виокремлення «державно-приватно-громадського партнерства» та формування передумов для стимулювання участі громадян в інвестуванні соціально значимих проєктів (с. 150, 157–158, 284, 324), що сприятиме залученню фінансових ресурсів громадян і забезпечить здійснення громадського контролю в процесі реалізації суспільно значимих проєктів;

– обґрунтовані теоретико-організаційні засади розвитку довгострокового кредитування як інструменту фінансування проєктів державно-приватного партнерства через використання регулюючих засобів грошово-кредитної політики Національного банку України (с. 346–348). Запропонований підхід дасть змогу пролонгувати період фінансування й розширити джерела фінансових ресурсів у довгостроковому періоді;

– розвинута наукова періодизація становлення фінансового механізму державно-приватного партнерства, яка базується на виявленні детермінантів впливу та особливостей розвитку організаційно-управлінських засад в контексті зміни пріоритетів економічної політики держави (с. 60–64). Це дало змогу здобувачу розкрити причинно-наслідкові зв'язки логіки змін функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства на кожному етапі та спрогнозувати тенденції його розвитку у перспективі;

– удосконалені науково-практичні засади податкового стимулювання партнерських відносин держави і бізнесу в частині застосування інвестиційного податкового кредиту; податкової знижки чи відстрочення сплати податкових платежів у випадку використання суб'єктом підприємницької діяльності всього обсягу нагромаджених коштів від прискореної амортизації на реалізацію проєктів державно-приватного партнерства; зниженої ставки податку на прибуток підприємства для тих суб'єктів, які є активними учасниками цієї інвестиційної діяльності (с. 359–360, 363, 367).

Дисертаційна робота Б. С. Шулюк має загальнонаціональне практичне значення, що підтверджується відповідними довідками про впровадження її результатів. Рекомендації здобувача щодо удосконалення формування й функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства застосовується у діяльності Міністерства фінансів України (довідка № 16040-16-10/1356 від 16.01.2023 р.), Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (довідка № 04-13/12-2023/39159(1123785) від 24.02.2023 р.), Територіального управління Рахункової палати по Львівській, Волинській та Тернопільській областях (у м. Львів) (довідка № 22-19/5 від 09.01.2023 р.), Департаменту фінансів Полтавської обласної державної адміністрації (довідка № 162/06.1-24 від 03.04.2023 р.), Департаменту фінансів Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка № 4.2-33/549 від 04.04.2023 р.), Чортківської міської ради (довідка № 01-19-667 від 13.04.2023 р.), а також у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-28/806 від 02.05.2023 р.).

***Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях,
зарахованих за темою докторської дисертації***

Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у 48 наукових працях: 1 одноосібній монографії, 1 публікації у колективній монографії, 22 фахових статтях (з яких 3 статті проіндексовані у наукометричній базі Web of Science), 3 статтях, які відносяться до наукових періодичних видань інших держав (з них 1 стаття проіндексована у наукометричній базі Scopus) та 21 праці, де додатково відображено наукові результати дисертації. Загальний обсяг наукових праць, опублікованих здобувачем особисто становить 43,47 д. а.

Публікації автора достатньою мірою відображають зміст дисертації та відповідають вимогам МОН України до опублікування результатів дослідження на здобуття наукового ступеня доктора наук. Кількість, обсяг і якість друкованих праць дають авторові право публічного захисту дисертації.

Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації

Матеріали та наукові напрацювання кандидатської дисертації Шулюк Богдани Степанівни на тему: «Бюджетування видатків сфери соціально-культурних послуг в Україні», яка була захищена у 2014 році за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, не використовувались у докторській дисертаційній роботі.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації

Дисертація Б. С. Шулюк на тему: «Фінансовий механізм державно-приватного партнерства» відповідає принципам академічної доброчесності. Академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації відсутні у дисертаційній роботі та наукових публікаціях, які відображають її результати. Використання текстів інших авторів і статистичних даних супроводжується посиланням на першоджерела.

Зауваження та/або дискусійні питання щодо положень докторської дисертації

Попри високий рівень теоретико-методологічного обґрунтування та переконливість методичних і аналітичних положень дисертації Б. С. Шулюк, її змістовність та логіку викладення матеріалу, відзначаючи позитивні сторони роботи, необхідно відмітити, що деякі положення є дискусійними, а до окремих слід висловити ряд зауважень і рекомендацій.

1. На с. 26–27 дисертаційної роботи здобувач розглядає корпоративну соціальну відповідальність як систему цінностей, яка повинна бути закладена у стратегію розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. Погоджуємось із здобувачем, що ця відповідальність є підґрунтям для розвитку партнерських відносин держави і бізнесу. Водночас, на наш погляд, робота значно б виграла, якщо б детальніше було досліджено причини, які стримують розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні та запропоновано можливі

шляхи їхньої нейтралізації, зокрема в контексті розвитку фінансового механізму державно-приватного партнерства.

2. У параграфі 5.2 дисертаційної роботи визначено, що пріоритетні напрями розвитку ДПП необхідно розробляти з урахуванням загальнодержавної/регіональної та галузевої стратегій. На основі цих стратегічних документів доцільно визначати тактичні завдання, розробляти та затверджувати державний і місцеві бюджети, які враховували б стратегію розвитку державно-приватного партнерства у відповідній галузі (с. 331–332). Погоджуємось із автором в тому, що основні напрями розвитку державно-приватного партнерства повинні відповідати пріоритетам соціально-економічного розвитку держави чи регіону та певної галузі, визначених у стратегічних прогностичних і програмних документах та враховуватися у процесі вибору інструментарію фінансового механізму. Водночас, на нашу думку, отримані висновки доцільно було б базувати на кількісних та якісних показниках, що обґрунтовують вибір пріоритетів, а також окресленому часовому горизонті запропонованих пріоритетів.

3. Визначаючи у параграфі 5.2 необхідність та реалістичність планування бюджетної підтримки проєктів державно-приватного партнерства, дисертант значну увагу приділяє окресленню напрямів забезпечення її надання у довгостроковому періоді реалізації проєктів державно-приватного партнерства. Водночас питанню забезпечення взаємозв'язку поточного і довгострокового бюджетного планування згаданої підтримки приділено недостатньо уваги.

4. В дисертації здобувач використовує такі поняття, як «програмне фінансування» та «програмно-цільове планування» (с. 324, 329, 345). Доцільно було б більше уваги приділити розкриттю їх сутності та обґрунтуванню ролі в категорійному апараті дослідження фінансового механізму державно-приватного партнерства.

5. Автор, акцентуючи увагу на проблемах використання облігацій (проєктних, місцевих, корпоративних) в структурі джерел фінансового забезпечення проєктів державно-приватного партнерства (с. 220–222, 243–244),

не достатньо обґрунтувала шляхи їх розвитку. Адже випуск і реалізація таких боргових інструментів дали б змогу залучити додаткові фінансові ресурси в процесі реалізації партнерських проєктів.

6. У контексті здійснення економіко-математичного моделювання фінансової та бюджетної результативності проєкту державно-приватного партнерства (підрозділ 5.1) додаткової аргументації потребує вибір саме гаусового білого шуму в якості показника, який дає змогу врахувати випадкові чинники в процесі досягнення цілей партнерів. Адже наразі інструментарій визначення випадкових чинників спирається на велику множину новітніх методик.

Проте, зазначені зауваження не знижують високої якості та глибини дисертаційної роботи, яка вирішує важливу науково-практичну проблему розвитку понятійно-термінологічного апарату, методологічного інструментарію дослідження, закономірностей функціонування та окреслення напрямів подальшої модернізації фінансового механізму державно-приватного партнерства.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Шулюк Богдани Степанівни є завершеним, цілісним, самостійним, актуальним науковим дослідженням, результати якого мають обґрунтовану наукову новизну, важливе практичне та теоретичне значення. Винесені на захист нові науково обґрунтовані положення, висновки та рекомендації в сукупності вирішують важливу науково-прикладну проблему – розроблення теоретико-методологічних положень, науково-методичних підходів і обґрунтування прикладних засад функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства.

Робота виконана на високому теоретико-методологічному рівні. Одержані наукові результати є обґрунтованими і достовірними. Їх опубліковано у фахових статтях й апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Зміст реферату відповідає основним положенням виконаного дослідження. Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту

спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Оформлення дисертації теж відповідає встановленим вимогам.

Зазначене дає підстави констатувати, що дисертаційна робота «Фінансовий механізм державно-приватного партнерства» за актуальністю, змістом, обсягом досліджень, науковою новизною та практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р., а її автор, Шулюк Богдана Степанівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Університету митної справи та фінансів

Любов ЛИСЯК

